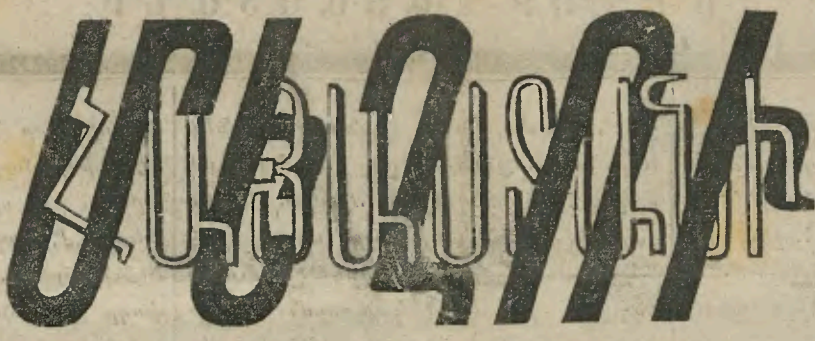

Հրատարակում է ամեն օր բացի երկուշաբթի եւ տօն օրերից:
Տարեկան գին է 10 ռուբլի:
Առանձին համարներով իւրաքանչիւր 5 կոպէկ:
Խմբագրատունը բաց է ամեն օր բացի կիրակի եւ տօն օրերից
առաւօտեան 11—2 ժամը կէսօրից յետ:

Օտարաբաղադրիք դիմում են ուղղակի խմբագրութեան հետեւեալ հասցեով. En red, azemou «Mery Adactman», ou Tugh-
auea, կամ Rédaction de «Meghou Hestianis» à Tiflis
(Caucase).

Խմբագրութեանն ուղղած թէ՛ յօդուածները եւ թէ՛ նամակները պէտք է պարզ գրուած լինին զորոյ ստորագրութեամբ եւ հասցեով: Խմբագրութիւնը կարող է փոփոխել, ուղղել եւ կրճատել յօդուածները: Խմբագրութիւնը իւր վերայ չէ տնտես յետ ուղարկել յօդուածները եւ պահուած է երկու ամիս մինչեւ ցարհանդէս:
Յայտարարութիւններ խմբագրութեան մի քանի 2 կոպ. 3 ցարհանդէսով խմբագրութեանն ուղարկելու համար լիարժեք լինելու պէտք է: Յայտարարութիւններ ընդունվում են Խմբագրատանը, սկսած վաղ ցարհանդէս ամիսից. Տէր-Յովսէփեանի ծխախոտի խանութում եւ այլ. Դանիելեանի սրահի մոտ:

ԳՐԻԳՈՐ ԿԱԶՄԱՐԱՐԵԱՆ

ՆԸ պատու ունի յայտնելու յարգելի հասարակութեան, որ նա ԲՈՐԺՈՍՈՒՄ ունի իւր սեպհական ՀԻՒՐԱՆՈՅԸ, ուր թէ՛ ամառանոց եկողներն եւ թէ՛ ձմեռային հոգեւորները կարող են գտնել ամենայն յարմարութիւններ ունեցող սենեակներ եւ պատարաստ ճաշ:

3—5

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Երկու խօսք Արձագանքիս պ. — 0 — (Ձր օրին.) — Թիֆլիսը բարեկարգ է եւ ունի բարեկարգական հիմնարկութիւններ:
Ազգային. — Գրողներ ու գնդակներ. — Թղթակցութիւններ վաւերացնելու համար. — Անգլիայ. — Մանր լուրեր. — Խառն լուրեր. — Յայտարարութիւններ. — Թղթակցութիւններ. — Պոլսից:

Թիֆլիս, 5 ՄԱՅԻՍԻ 1882 թ.

ԵՐԿՈՒՆ ԽՕՍԳ ԱՐՁԱԳԱՆԿԻՍ Պ. — 0 — (Ձր օրին.)

«Արձագանքի» № 11-ում մի նոր գրող է հանդէս եկել Ջրօ — 0 — ստորագրութեամբ: «Արձագանքը» (ըստ Հարկի դարդակ կարաս) այդ Ջրոյին էլ ձայն է տուել: Շնորհակալ լինելով, ընդհանրապէս չեմք քննադատել իւր խառն զտաւ, ասում է ազգային առածը:

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

Կ. ՊՈԼԻՍ

25 ապրիլ.

(Թղթակցութիւններ Արեւելի Հայաստանի լրագրի)

Եւրոպական մի վեր քանի մը թղթակցութիւններու յատկանշին եղած է, ազգային մէջ ամեն գործ, ամեն անհատ քննադատել (ոչ թէ բառին ուղիղ նշանակութեամբ), բարձրանել եւ եղեցիկի անակնկալներով ինչպէս կամուրջի ճիւղէն այն պակասութեան մէջ զորս իրենք իրեն թէ այլոց վրայ առատօրէն կը որոյ բարեմասնութեանց ինչպէս նաեւ թերութեանց թերեւ քիչ չափ մեծ աղանդական ենք եւ ոտնաւոր ընել թուրքից հալը իւր ամեն գործերովը եւ հաստատութիւններովը այն աստիճանի, կըրտնք, որուն իրաւամբ արժանի չեն անկողնակալ քննադատի մը անգին եւ այս ամենը ընել մի միակ թաքուն նպատակի մը եւ ողորմելի անհասկան շահու մը համար ինչպէս որ քիչ յետոյ պիտի տեսնենք:

«Արեւելի» ընթերցողը կրնան վկայել թէ մենք որքան զուգուշուր եղած ենք մեր փափուկ պաշտօնին մէջ, միշտ այնպէս համոզուած լինելով թէ թղթակցի մը պաշտօնը իւր գոնուած տեղուն անցիկ եւ եղբայրութեանց հաւատարմ եւ համաօտ պատկերը ներկայացնել է եւ ոչ թէ ունի իրողութիւն մը անհեղինակ անոր վրայ երկար բարակ խորհրդածութիւններ ընել եւ շատ անգամ ամբողջ նամակ մը իւր կրից առարկայ եղող խնդրով լեցնել, ինչպէս զժողովրդաբար շատ սակաւ պատահելու

Անհաւորութեան յարմար է գալիս Ջրօ ստորագրութիւնը, որի տակ թէն պ. յօդուածագիրը ծածկում է իրան բաց ականջներով ծայրերն երեւում են:

Մարդիկ շատ անգամ իրանց վատ սովորութիւնները թողնում են, թարգ են անում: Բայց երբեքն էլ յիշում են այն—այսպէս է արեւ եւ պ. Ջրօ, որ յիշել է այս անգամ իւր նախկին փեշակը, այսինքն մէկի կամ միւսի վերայ որեւէ յանցանք հաստատել ջանալի եւ ուժ հարկն է մասնացոյց լինելը: Մեծ պատիւ Արձագանքին եւ նրա խմբագրին—երեւի մոռացված է առածը, թէ «աստ» ուժ հետ եւ բարեկամ, եւ եւ փախուցիկ եւ դուռ:

Պ. Ջրօն, այդ բոլոր երեւութիւնն ձեռքով խմբագրելը, կամենալով ցոյց տալ «Արեւելի» զանազան ժամանակներում հանգուցեալ Գարբիէլ եւ պիսկոպոսի մասին խօսած իրեն հաստատութիւնները հանդէս է բերում 1876 թուականի «Արեւելի»-ում ապա՝ «Սոցիալ» եւ «Գոմար» վէպը ասպետական կեանքից, մոռանալով որ այդ յօդուածը աւելի բարձր շրջաններում, քան «Արձագանքի» խղճով խմբագրութիւնը, քննադատու է քաջաշնչեցաւ, բայց այն մեկնութիւնը չընդունեց իւր վերայ, որ տալ է ցան-

կանում նրան պ. Ջրօն: Եթէ այդ մեկնութիւնն ընդունէր վերջինիս յօդուածը, վաղուց «Արեւելի» գոյութիւնը դադարած պիտի լինէր: Ասեմք պ. Ջրօն դադարած սրտով իւր հին սովորութիւնն է յիշել հապա՛ պ. խմբագրին ի՞նչ է մոռցել: Մի՞թէ այդ ուղղութեան համակրել է: Յաւանք է:

Յետոյ պ. Ջրօն առաջ է բերում հին ասորիների «Արեւելի»-ի մի քանի կտորներ, որոնք յարձակողական բնաւորութիւն ունին, համադառն է նրանց պ. Ս. Սպարապետի առաջնորդող յօդուածի հետ, որ զբարձ էր հանգուցեալ Գարբիէլ եւ պիսկոպոսի հոգեհանգստի առթիւ, որի մէջ նա իբրեւ կրթական տաճար հանգուցեալ, հետեւելով լատինական «Արեւելի» վերայ կամ բարի կամ ոչինչ առածին համակրական մի քանի խօսքեր էր ասել: Արեւելի պ. Ջրօն կամեցել է իբրեւ «Արեւելի» հակասութիւնները ցոյց տալ եւ յայտնի բան է «Արձագանք»-ին էլ կը վայելէր ուրախանալ:

Հայր Գարբիէլ Այվազեանը հասարակական գործիչ էր: Այսպիսին կոչուեալ թէ՛ թերութիւններ եւ թէ՛ կատարելութիւններ, որոնց առաջնները հարուածել են եւ երկ-

բորդները ջատագովելը: Այս բնական եւ արդար եղանակով վարվել է «Արեւելի»:

Հարուածել է հայր Այվազեանի դպրոցական եւ թեմական վարչութեանց մէջ թերութիւններն, կենդանութեան ժամանակ արիւար, իսկ նոյն անհաւորութիւնն իբրեւ լեզուագէտ «Արեւելի» համար յարգել է եղել, եւ իբրեւ հայագէտ յիշել է յիշել: Հինգերորդ ոսկէ դարը հայ գրականութեան: Հայ պ. երեւելիների պէս պէտք է «Արեւելի» վարվել հայ գործիւնների արժանիքը բնաւ չը ծանաչել եւ միայն նրանց ոչնչացնել ջանալով զրկել ազգը միջնորդութիւնից, թէ ինքն էլ ընդունակ է արժանիք ունեցող մարդիկ առաջ բերելու: Եթէ էգուց հարկաւոր լինի օրինակի համար «Արեւելի»-ին հայագէտ պ. Ջրօն (արեւօք օձ է) իբրեւ հրապարակախօսի յատկութիւնները եւ գործունէութիւնները քննել եւ երեւի որ նա թէն հնագիտութեան մէջ յիշուելի զրօ է, եւ նրա հնագիտութիւնը «Արեւելի» գոյութեան տարիներէ զէնք չէ անցնում: Բայց իբրեւ պոլիգլոտի խաղաղութիւն (սիւնիկ) լիկոլ է, մի՞թէ «Արեւելի» չը պէտք է նրա առաջին թերութիւնը հարուածել եւ երկրոր-

դի մասին նրան իւր արժանի տեղը տալ եւ զնահատել նրա սուր հոտոտակները: Եթէ այդպէս չը վարվէ «Արեւելի», անշուշտ հակասութեանց մէջ կ'ընկնի, որից մինչեւ ցայժմ միշտ ազատ է եղել:

Սրտանց ցաւում ենք Արձագանքին վերայ, որ փոխանակ ազնիւ զգացմանց եւ յիշուելի ազգի բարեաց նախաձեռնողի գործիւնների արձագանք լինելու, Ջրօների ամբողջական գրուած ծոց ընդունարան է դառնում: Մեծ պատիւ է:

Թիֆլիս, 5 ՄԱՅԻՍԻ 1882 թ. ԲԱՐԵԿԱՐԳ Ե ԵՒ ՈՒՆԻ ԲԱՐԵԿԱՐԳ Ե ԵՒ ՈՒՆԻ ԲԱՐԵԿԱՐԳ Ե ԵՒ ՈՒՆԻ

Այս օրվայ համարում ընթերցողը կը գտնէ մանր լուրերի մասում մի տրուտի եւ ցաւալի անցքի նկարագրելու: Եւ այս ամենս թող հաւատայ, որ պատահել է թիֆլիսում, Կովկասի մայրաքաղաքում, բազմաթիւ տեղում, որտեղ բազմաթիւ են հայոց սեղանները, որտեղ հայ հոգեւորականներով լիքն է: Մի քաղաք, որ ունի իւր քաղաքային խորհուրդը, վարչութիւնը, քաղաքային շինութիւնների համար մասնագործող, ունի եւ ոտակականութիւն, որը պէտք է հսկէ քաղաքի բարեկարգութեան վերայ, բնակիչները քրիստոնէական են, մարդասէր են, օր չէ անցնում, որ մի նոր բարեկարգական ընկերութիւն չը հիմ-

սովորեցանք այս վերջերս, որուն օրինակը յայտնի կ'երեւայ «Արեւելի» թիւ 50, 53 եւ 54 թերթերում մէջ «Ա. Վ.» կեղծ ստորագրութեամբ Կ. Պոլսէն գրուած թղթակցութեանց մէջ: Քննադատութեան ոգին զոր կը յարգենք իբրեւ լուսաւորեալ ազգաց յառաջդիրութեան խմբակ, անկեղծութեամբ խոստովանելու համար պէտք է ըսել թէ այդ սկզբունքը մեր մէջ այնքան չաբար զործածուած է, այդ բոլոր իւր նշանակութիւնը այնքան կորուստ է, որ քննադատութիւն եւ զբաղւորութիւն համարիչ եղած են մեր մէջ: Մենք սովորութիւն չ'ունենք մեր յարգելի պաշտօնակցին նման եղբայրութեանը խղճութիւնով կամ ունի իրողութիւնն մը ծուռ հետեւելու մը հանելով, խնդրելու ներկայացնել ընթերցողաց, զեղաբարդելով ըստ կամ յօդուածը այնպիսի պարագաներով եւ խորհրդածութիւններով որք ըլլալովն անտեղի եւ կամ աւելի ճիշտ խօսելով իսպառ մտադրին եւ ճշմարտութեան հետեւ եւ, քննադատելու եղբայրութեանը. («Արեւելի» թիւ 54, նամակ թիւ 4-րդայից եւ այլն):

Պարոն Մ. Վ. խորհել կայսերական վերջերս յայն նմեցեալի մը յուզարկաւորութեան ներկայ դատելով ճշմարտութեան ստորագրութեան հոգեւոր կենսական տարրերէն մինք կը համարի եւ «Յայն» ազգային հետ ալ բարեկամութիւն կապելու փափաքը ազգոգութեան (այսինքն ազգականութեան ընդ կ'ուզէ, զի հեղինակն իմաստով գրած է) զորք մը: Նայա պէտք է զիտնալ թէ Մ. Վ. կը մեղի յայնա կրօնական անկարգութեան կամ եկեղեցական ներդաւորութեան վրայ կապած լինելու խորհուրդներ կ'ուտայ այդ բնաւ նորութիւնն չէ մեզ հա-

մար եւ այդ չ'ստիպել բնաւ հայ արեւելիականութեան մը իսպառ բացակայ զբաղւորելու նոյն ազգին հետ ամեն յարաբերութեան, մասնաւոր որ խորհել եւ պիսկոպոս կանխադաշնակելով զայս, առինքն ներկայացող թաղական խորհրդին անդամին, զոր արդոյ Մ. Վ. զիտնալու խնդրութիւնով ձեռն մասնաւոր պարոն ինքն իւր կողմէն կ'երթայ հրաւիրել եւ այլն ըստ է, այդ պաշտօնական հանգամանք ունեցող անձին հրաւիրել երկրցս միտած է եւ երբ նա երբորք անգամ թաղական խորհրդոց նոր անդամի մը եւ նմեցեալին ազգականութեան ընկերակցութեամբ վերստին կը ներկայանայ, պիտի լի թէ հանգուցեալ ընտանեաց յատուկ մէկ փափաքն է այս են, սոյն պարագային խորհել կայսերական այն «Բրիտանի» ի վեր չը կատարուած իրողութիւնն մը կատարելու յանձնառու կը լինի, ինչպէս պիտի լինէին խիստ շատեր կ'ընէին տեղ գտնուէին: Պարոն թղթակցից պէտք է զիտնալ թէ Բրիտանի ի վեր շատ չը կատարուած բաներ կան եւ այսպիսի փոքր պարագաներ համեմատաբար ազգաց պատմութեան էջերուն մէջ փոքրիկ դասեր են, յորոց ամեն ժողովուրդ օգուտ քաղելու կոչուած է, ուստի այսօրեան անկարելին փաղտան կարելին է, ինչ որպէս քանի մը շարաթ յառաջ նմանօրինակ դէպք մը տեղի ունեցաւ Ռոստոյի մէջ զոր Մ. Վ. իբրեւ հաւատարմութիւն թաղից պարտաւոր էր նշանակել, բայց զգուշացած է զրկել իւր առաջին յօդուածին հետ հակասական չը գտնուելու համար, իսկ երբ Մ. Վ. կը կարծէ թէ յունաց ազգին առջին բարեկամութիւնը մեղի հարկաւոր է եւ առջալ թշնամու-

թիւնը աղետալի, ասորք այնպիսի յանդուգն վճիռներ են զորք քիչ մը պատմութեան տեղեակ եղող անձ մը հրաւարակել կը զգուշանայ:

Առանց պապապային նկատմամբ Մ. Վ.-ի չափ հեռատես լինելու յանդուգնութիւնն ունենալու, կրնամք գտնէ անցեալին համար պատմութիւնն ալ մեզ վրայ առնուել եւ երթալ մինչեւ Կարնոյ եւ Արեւոյ դաշնութեան ներքեւ եւ տեսնել թէ այդ ազգին թշնամութիւնը որքան աղետալի եղած է մեզ համար եւ իւր բարեկամութիւնը այն ամեն անգամ, որ անկեղծ եղած է, որքան հարկաւոր, երբ հայք աղբայրց արքային բանակներէն եւ ամբարաղետաց հրոսախումբներէն ամեն վայրկեան ինքզինքնին փախուցի ենթարկուած կը տեսնէին, եւ որ պղտիկ ազգ քան զինքը մեծին եւ հզօրին բարեկամութեան կարօտ դարձելով: Մեծն Ռուսիա միթէ չը գնահատեց փոքրիկ Ռոստոյից բարեկամութիւնը վերջին պատերազմին մէջ եւ կը ըրիւցային եւ նմանօրինակ արհեստագործութեան մէջ Կարնոյ իշխանի բանակները ահաւոր ճշմարտութեան մէջ ռուսական դաշնակիցութեան ոտնաճախ արքան նպատակաւոր չէր յայտնի իրողութիւնն մ'է զոր ոչ ոք կրնայ հեղքել: Բրիտանի հզօր տէրութիւնը չ'արհամարհեց 1866-ին տկար եւ միշտ նկուն խաղից զոր Մեթէրնի արհամարհանքը առաջադրական լուսաւորութեան միայն անուանած էր, այդ նկուն խաղից բարեկամութիւնը ունենալու եւ պատմութեան տեղեակ եւ զորք կրնան վկայել թէ Սատոյից յաղթութեան ողբան անուղղակի օգտակար եղած է խաղալան դաշնակցութիւնը, որոյ փոխարէն ստացաւ ի-

տալիս Վէնիտիկոյ դաւառը: Անպատեհ կը համարենք այսպիսի տարրական ճշմարտութիւններ որոց ուսումնասիրանի աշակերտ մ'անգամ տեղեակ է, թեւ թակցութեանց նիւթ ընկուտ պարտաւորութիւն իսկ զալով իւր յետագայ խօսքերուն զարթեալ յունաց նկատմամբ թէ 60 տարիէ ի վեր անկարողութիւնն «վայելելով» աւելի իւր պոռտախօսութեանն ծանծայից պատճառած է եւ Եւրոպայի քան թէ բաղադարաբար «մի յառաջդիրութիւն ըրած» եւ քիչ մը վերջը, «ստրկութիւնն չէ երթալ» «քննադատել» թէ եւ քննող բնաւ չը կայ) «այնպիսի ազգի մը որուն անցեալի» «վայել» հային իւր այժմեան անշուշտութիւնը կը պարտէն» եւ այլն ասորք ճարտասանական վարպետ ձեւերով բայց պատմական ահազին սխալներով յերկուրեւ այնպիսի խօսքեր են զորք ընթերցողաց ուշադրութեանը կը յանձնարարենք քննադատել, զի եթէ միտամի քննելու ուղիքը ընդարձակ էլքը պիտի լեցնէինք եւ այս մասին խղճահար ենք նմանօրինակ երկարաբանութիւններով մեր ընթերցողքը ճանճարացնել գտնէ զգուշանալու:

Պ. Մ. Վ. իւր նամակին երկրորդ մասին մէջ տրվին Տիւտարի բանախօսութիւնը կը քննադատէ եւ յունաց կայսր վարպետները, մեզ կը յիշեցնէ: Բանախօսութեան մէջ եղած դադարիները, «laetitia»-ները ըստ մեզ բանախօսութիւնը պակասաւոր չեն կրնար ընել եւ 1 ժամու կամ աւելի պակաս ժամանակի մէջ դժուարին էր՝ չ'ընեմք անկարելին: Եւ իսկ կատարեալ բանախօսութիւն մ'ընել որուն կրկնակի հրաւիրուած էր տրվին արքունի բժշկապետ եւ Սէլլօրօսի նախագահ տօքթօր Մամ-

նուի, կայ և կենդանիների հովանաւորութեան համար մի ընկերութիւն, քաղաքային խորհուրդը խորը մտածմունքներով մէջն է մինչև անգամ չների համար ապաստարան հաստատելու. միով բանիւ քաղաքի բարեկեցութեան վերայ ամեն կերպ հոգացվում է: Բայց լակապէս քննել տեսնուի, Մի քարվանսարայի խարխուլ սենեակը անձրեւին չը դիմանալով քանդվում է և իւր փրատակների տակ մեռնում է եօթը և բիտասարդ պանդուխտ հայ բանուորներին, որոնք օրուայ տաժան աշխատանքից յետոյ հանգստանում են այդտեղ, որ առաւօտը կրկին վերադառնան ճաշաւառ աշխատանքի, որ իրենց դառն քրտինքով պանդուխտութեան մէջ ձեռք բերած մի կտոր ցամաք հացով կերակրեն իրենց ծնողքը, իրենց խեղճ զաւակներին, որոնք կարօտ սրտով սպասում են դրանց—աչքը ճանապարհին: Ո՞վ է այստեղ մեղաւոր.— քաղաքային խորհուրդը, քաղաքային վարչութիւնը, ոստիկանութիւնը: Միթէ այդ տարաբաղդ սենեակն էր խարխուլ: Խնդրում ենք, թող անցնին, օրինակ Միջին-փողոցով և կը տեսնեն, որ գրեթէ բոլոր չէնքերը խարխուլ են, կտուրները կախ ընկած, աղիւնները կախ ընկած, տախտակները փռած, ամեն վայրկեան քանդուկու վերայ են, վտանգ են սպառնում անցաւորի կեանքին: Ի՞նչ բանի համար է քաղաքային խորհուրդը, քաղաքային ոստիկանութիւնը:

Հանգուցեալները տէր չ'ունին, տուն չ'ունին, խեղճ են, պանդուխտ են, իսկ հանգուցեալներ եկեղեցում դնելը խրատիւ արգելուած է, հանգուցեալների մարմինները մնում են բացօթեայ եկեղեցու բակում. . . Բնակարի ձեռութեամբ են կատարում մեր հոգեւորականները այն պատուը, երբ դա դէմ է մարդասիրութեան: Ի՞նչ ու յունին հայ եկեղեցիներից դռնայ մի քանիսը այդ-

պիսի դէպքերի համար յարմարեցրած սենեակներ, որտեղ է քաղաքի մեղաւորութեան, որտեղ էր ոստիկանութիւնը: Ո՞վ է այստեղ մեղաւոր, հոգեւոր խնամութիւնը, ոստիկանութիւնը. . . Պանդուխտ հանգուցեալներին պէտք է թաղել, բայց քանանայ չը կայ: Ինչո՞ւ այդպիսի դէպքերի համար, ինդձի, անկարողի համար չէ նշանակուած հերթակալ քանանաներ, որոնք հերթը իրենց ընկած օրերին պատահած խեղճ հանգուցեալին պարտաւորուած լինին թաղելու, եթէ էլ ուրիշ զգացմունքը, քրիստոնէական պարտաճանաչութիւն չեն ճանաչում: Ո՞վ է մեղաւոր. հոգեւոր խնամութիւնը, ֆիկեղեցու համայնքը:

Մի քանի օր առաջ մենք Ալեքսանդրեան այգիի մօտով անցնում էինք և ինչ տեսանք: Փողոցի վերայ ընկած էր օրը ցերեկ մի պանդուխտ երիտասարդ բանուոր, հայ էր թէ ասորի չը գիտէինք, խեղճը մէկ ձեռքը կոծածուրը դրած, շրթունքները սեղմած, աչքերը վակ, իւրեւ մի գիւղ ընկած էր, բայց զոյնը տեղում: Ի՞նչ էր այդ տաժան աշխատանքից դադարած մարդու հիւանդութիւնը. . . հարկաւոր էր իսկոյն օգնելու նրան այնպէս չէ. . . Եթէ մէկ ձի է միւրաւորվում, ընկնում փողոցում մարդիկ հաւաքվում են նրան օգնելու, բայց այդ մշակին ոչ ոք չէ մօտենում: Ո՞վ է նա, ինչ է նա, տղուց հարուստ է, պաշտօն ունի, քանի մարդու տուն է քանդել, որքան ունի էլ տեսնում, եթէ ոչ մէկը, ուրեմն էլ ինչո՞ւ մօտենալ, օգնել մի խեղճ մշակին, լոկ բանուորին, որը ծառայում է քաղաքի բարեկեցութեանը և իւր ճաշաւառ աշխատանքով մի կտոր հաց է վատարկում:

Ոստիկանութեան ստոր պաշտօնեան մօտենում է դրան և, ինչպէս քննող է մեծացած նա, ոտքով նրան շարժում է, ինքը ի հարկ է ձեռք չէ տալիս նրան, այլ այս կողմը այն կողմը կան:

չում, հրամայում է, որ նրան վերցնեն և դնեն կառքում: Այսպէս համարում երկու հայ պանդուխտ մշակներ, չեն հասկանում լեզուն, բայց միտքը ըմբռնում են, և այդ գրեթէ մեռած մարդուն դնում են կառքում: Ոստիկանը պատուելի հեռաւորութեան վերայ է մնում, և վերջը բարձրանում է և նստում կառքում, կառքը շարժում է տեղից, մարդու գլուխը կառքի մէկ կողմիցն է երևում, իսկ ոտքերը միւս կողմից, և այսպէս համարում են պօլիցիա. . . Ինչո՞ւ այդպէս: Աստուած գիտէ թէ որքան ժամանակից յետոյ, պէտք է օգնութիւն հասնի այդ խեղճին, այն ինչ ամեն մէկ վայրկեանը կարող է վճել նրա կեանքը: Ո՞վ է մեղաւոր: Ո՞րտեղ են այդպիսի դէպքերի համար յարմարեցրած կառքեր, որտեղ են օգնութեան իջնակներ, որ այդպիսի դէպքում անյապաղ օգնութիւն հասցնեն օգնութեան կարօտին. . . բայց թիֆլիզը բարեկարգ է, և հարուստ բարեգործական ընկերութիւններով: Կիտէք, իսկապէս ով է մեղաւոր.— ամբողջ քաղաքը, մենք ամենքս: Մեր բոլոր բարեգործական ինիցիատիւթիւնները, մեր բարեկարգութիւնները, ամեն բան մեզ մօտ կիսատ է, միայն ձեռի համար է, առ երես է:

Եօթը հայ պանդուխտ բանուորներ գիշերը սենեակում պարկած փառակներով տակ մեռել են: Այդ երկուստարդները ունին խեղճ ընտանիք, ծնողք, մի քանիսը դրանցից պատկուած են, ունին զաւակներ: Ինչ պիտի զգան դրանց ազգականները, երբ արագութեամբ հասնող բոթից իմանան, որ իրենց սիրած զաւակները, իրենց հայրերը, իրենց ամուսինները և ամենին պահող ձեռքերը էլ չեն բանում, էլ չը կան: Հէգ պանդուխտ հայ բանուորներ, ով գիտէ ինչ էին երազումայն գիշերը. մեծ հաշիւներ, խարդախութիւններ, հարստութիւններ չէին երազում նրանք:

Միտքը լիքը հայրենիքի կարոտով ամեն մէկը իւր մօրը, հօրը, իւր կնոջը, իւր քրոջը, իւր սիրած պղտիկ որդուն էր տեսնում, ապագայ—խեղճ հայ մշակին և իւր արին, քրտինքով վաստակած փողը բաժանում նրանց և ուրախանում էր իւր համեստ ընտանիքի շքեղանում: Ինչպէս քաղաք է այդ. . . բայց այդ երազը ընդհատվում է, և գարնունը չէ այդ ընդհատումը—գարնունում են, որ մեռնեն:

Միթէ պէտք է ասենք, որ որը մնացած, միակ նեցուկներից զրկուած այդ եօթը հայ խեղճ ընտանիքին պէտք է միկիթարել, պէտք է օգնել: Մենք այդ չենք ասում: Մենք գիտենք, որ մեր մարդիկ էլ լաւ մարդիկ են, սիրտ ունին, զգացմունք ունին, կը կարեկցին և մի քանի կաթիլ արցունք թափելու հետ և կը բանան իրենց գրպանները:

Մեր հայ դերասանական խումբն էլ որ այս տարի զինգճուկ հայի վերայ ոտանաւորներ կարողալով ծափահարութիւններ և թանգ ընծանք էր ստանում, մի փառաւոր ներկայացումն կը տայ այդ որը մնացած զինգճուկ հայի օգտին: Մենք սպասում ենք օգնութեան: Խմբագրութիւնը նուիրատուութիւնները սիրով կը հասցնէ իւր տեղը:

ՍՊԵՐՏԻՍ ՍՊԵՐՏԻՍ:

ԱԶԳԱՅԻՆ

ԳՐՈՂՆԵՐ ՈՒ ԳՆՈՂՆԵՐ:

Մեր պարբերական թերթերի ուշադիր ընթերցողները անկասած ներկատեղի են ընկնում, որ վերջին ժամանակներս մեր գրականական աշխարհում մի ուրախակ երեւոյթ է նկատուում: Գրեթէ օր չէ անցնում, որ այս կամ այն թերթում չը կարդանք թէ՛ արդէն թարգմանում է

այս ինչ գիրքը: Եւ ինչպէս երևում է, գրեթէ մի ստուար թաղմութիւն զբաղուած է զլեւաւորապէս մեր մանկական մատենադարանը նորանոր գրքերով հարստացնելով: Եթէ ստուար հետ միասին մտարեկնք այն յուսահատ դրութիւնը, որով պաշարում էին մեր ծնողները և զբաղողական վարչութիւնները որեւիցէ մանկական գրքով ձեռք բերելու ժամանակը, ու յետոյ մի անհաշիւ ձգեցող ներկայ ընդհանուր գործունէութեան վերայ պէտքէ ուրախութեամբ գիտենք, որ մանուկների ընթերցանութեան անշարժ գործը մի բաւական զգալի զարկ է ստացել: Մի գարի՛ որ այնքան զօրեղ ու փրկարար պէտքէ լինի, որքան ուղիղ և նպատակամբձ աղբիւրից է ստացւում նա: Այսպէ՛ս ուրեմն. շնորհիւ բազմաթիւ աշխատող զինների մէջ այսուհետեւ իրաւունք չենք ունենայ դանգատելու ընթերցանելի գրքերից զուրկ լինելու մասին:

Այո՛, մեր ընթերցանելի գրքերի թիւը օրէցօր, ժամէ ժամ աւելանում և բազմապատկուած է: Բայց որտեղ. . . մեր գարնանային գրադարաններում, թէ մեր աշակերտների ու աշակերտուհիների տնային գրասեղանների վերայ: Ոչ. քաւ լեցի: Նրա գումարում, գիշերում, կուտակում և փողտուում են միայն երկու տեղ գրավածառանցների և թարգմանողների դարակներում: Տպուկեցաւ մի գրքուկից ընդամենը 600 օրինակ. լրագրական յայտարարութիւնը ամեն օր հրատարակուելով քիչ է մնում ընթերցողի աչքը մանի ու ակնջը

բեօնչիյի անձամբ այցելութեամբ և երկու-երեք շաբաթ հիւանդութենէ մը հազիւ ապաքինեալ նոյն երեկոյ խօսելու հրաւիրուած: Շատ միակողմանի հայեցողութեան կ'ըսէ Մ. Վ. ապահով ենք թէ ինք ալ չը հասկնար թէ ինչը ըսել կ'ուզէ, այս օրկիստային բացատրութիւնները որոք հետ մեր նորածին թղթակիցը իւր ապագայ հայրու համար լաւ ընտելացած է, չապօրէն կը գործածէ իւրեւր զմաղապի յատկութիւն որ շատ քիչ բանի կը հասնի, բայց գոնէ ես իմ մասին կը խոստովանիմ և ինձ հետ շատը թերեւս. թէ մենք օրը բազմակողմանի հայեցողութեան երեւոյթն օրը շատ քիչ բան հասկցած ենք, չ'ըսելու համար ոչինչ: Սէլոգօսի մէջ շատ օտարներ խօսած են բայց նախագահը երբեք չը ներկայացնէր զիրենց ունկնդրաց, զի պէտք ալ չը կայ քանի մը լրագիրը օր յառաջ արդէն պէտք եղածին աւելին ըրած են իրենց յայտարարութեամբ:

Մ. Վ. շարունակելով իւր յօդուածը կարգ մը ուրիշ անտեղի խորհրդածութեամբ կը հասնի վերջապէս իւր նըպատակին և ամբ շատ ցաւալի մոռա-ցուցիկութեամբ, չը յիշեց ուսուցիչական և ազգայնոց ցոյց տուած եռանդն և յառաջադիմութիւնը և ակնարկութեան մը անգամ չ'ըրաւ այն ականաւոր անձանց վրայ որք այդ կողմը կը գտնուին և որք ոչ միայն մեզի, այլ և ամեն ազգաց պատիւ կարող և են բերել: Վերջապէս հասանք մասնաց ազգաբնի, բայց հնա կանգ չենք առնուր, կը թողնուր ուսանալու, որ իրենք պատասխանեն այս մասին, սակայն այսպիսի միայն կ'ապահովենք զիրենք թէ Մ. Վ. ի բնաւ հոգը չէր

այսպիսի մոռացութիւն մը եթէ այժմ ուսանալուց ինկարելութիւն և զովաբանութիւն ընելը իւր ապագայ հաշուի մէջ աւելի ընդարձակ տեղ մը գրաւելու սահմանուած չը լինէր: Եւ մնաց որ Մ. Վ. լաւ գիտէր թէ մոռացութեամբ չէ կալ և պ. Հայկական նման տեղեակ էր նաև թէ արդարութեան պաշտօնէի խորհրդակալներ քոյրը և արքունի պալատան երաժշտապետի տիկինը բազմաթիւ խոհական անձանց խորհրդով հրաւիրուած էր Հայաստան բառն անգամ գործածել զգուշանալու ևս առաւել օսման հետ նպատակ և օտար յարկի մը ներքեւ ազգասիրական ցոյցներով արդէն անընդ կ'ստեղծեն զգուշութիւն, թող թէ ուսանալուց մտաւորական և բարոյական յառաջադիմութեան զուգակցութիւն ընելու, որուն ոչ տեղին էր և ոչ ալ ժամանակը, և արդէն բանասիրութեան ալ թուրքիոյ հայոց ըրած յառաջադիմութեան վրայ էր:

Անս ՎՄշակիւ 54 թուոյն մէջ իւր թղթակցութեան համառօտ բովանդակութիւնը, քննելով այժմ թիւ 53-ին մէջ 15 մարտ ամսաթիւի գիրքը: Սոյն յօդուածը առ ի չը գոյէ նիւթոց ամբողջ քարոզիչ մ'է զանազան անձանորութեանց: Զօդուածադիրը ՎՄիւսցեալ ընկերութեանց պարահանդէսի վրայ խօսելով կ'ըսէ. Եպիսոփ գտնուին և անշուշտ հայ լրագրաց թղթակիցներ և որք իրենց փայլուն ոճով և սքանչելի լեզուով մեր մայրամասններն և նկարագրեն այդ հանդէսին պայծառ և ուրիշներ և չը պիտի զննեն աւել և տեղութեան հայն այն գիշերն մեծ և վարկ ստացաւ օտարի առաջ: Հայ

լրագրաց թղթակիցը փոքր ի շատէ թուով յայտնի են, Հայկակ որ խօսեցաւ 10 տող հազիւ կարծեմ ՎՄշակի մէջ ՎՄիացեալ ընկերութեանց պարահանդէսին վրայ և Սոյն 20 տող հազիւ ՎՄիացեալ մէջ, իսկ (Մ. Վ.) (Հ. Գ.) (**) ստորագրութեամբ ՎՄշակի փութալը յօդուածադիրը միևնոյն անձն է, որ 3 թղթակցի կը ներկայացնէ և որ կարծեմ սկսած է երեսը ՎՄիացեալի մէջ և քանի մը անգամ ասուպի նման կարծեմ երեւցաւ ՎՄիացեալի մէջ նաև և այժմ անհետացաւ: Ընթերցողը կը տեսնէ որ հայ լրագրաց թղթակցիցն կը անհետան 2-ր հանելով գուրդը, կը մնայ ՎՄ. Վ., որ ինչ թղթակցի միանգամայն պաշտօն կը վարէ հետաքրքիր ուսանալու լրագրաց թղթակցաց նկատմամբ իւր քննադատութիւնը ամենին աւելի իւր անձին համար պէտք է յամարին: Թող վկայեն հանդիսատեսը թէ բազմաթիւ ծնունդաւորութեան հետ մնացող թղթակցից որքան ժլատ եղած են իրենց նկարագրութեանց մէջ և երբ Եւրօպայի թղթակցիցը և «Phare du Bosphore» (Կադիսիոս յոյն լրագիրը) տուրքի հայութեան պարծանք եղող էջերով և տողերով դրուածքներն հայկական հանդէսը, կը հարցնեն պէտք է դատաւարութեան հայ թղթակցաց պարզ նկարագրութիւնը, որ նոյն իսկ Մ. Վ. անպաշտօն վկայութեան համեմատ 25 հազար ֆրանկի արդիւնք ունեցած է:

Թող Մ. Վ. փոխանակ շաբաթ ուսանալ լրագրաց 5—6 նամակ գրելու աղբիւր ասորեայ պիտոյից ի մօտոյ աշխատի առանց պատրուակ փնտրելու ինչպէս ՎՄիացեալ ընկերութեանց մէջ աշխատելու հրաւիրուած պահուն, թող

Մ. Վ. ՎՄիացեալի ընկերութեան նախագահը, բարձրացնէ այդ հաստատութիւնը եթէ կարող է և ոչ թէ ուրիշներուն ըրածը շարունակ քննադատէ, այլ լրաց կարծեցեալ զեզոճները առանց ապացոյցի և փաստի հրապարակ հանել շննելու, թող Մ. Վ. եթէ ձեռնհաս օմն է, չը զրուցէ թէ ձեռն ՎՄիացեալի մէջ անհետացող ընկերութիւնը յառաջ կը տանէ ի թէ մոտակին մէջ պատրաստ 4—5 հազար ոսկի ունենար. ինչ գեղեցիկ յայտարարութիւն, լսեցէք ընթերցողք, եթէ ՎՄիացեալի ընկերութեան նախագահը ընկերութեան յառաջադիմութեան և իւր անհետն է ի վեր միայն քարոզած բայց բնաւ չը գործադրուած անտեսական սկզբունքներն այսպէս և անկեղծօրէն ցանկացողներն է, թող բարձրացնէ այդ ընկերութեան վարկը, թող ազատէ զինքը իւր թիկն կամ ծանր պարտքերէն և իւր քարոզած անտեսական ուղղութեան հիմնադիրը թող լինի: Եթէ Մ. Վ. անկեղծ օմն է և ստախօս չէ, ինչո՞ւ համար իւր թղթակցութեանց մէջ ՎՄիացեալ ընկերութեանց հաշույ վրայ խօսելով, կը դատաւիտէ կարգ մը անձներ թէ ևս առանց անունի, թէ հաշիւ չեն ուտու, մինչև եւ ինչ լաւ գիտէ թէ հաշիւները 8—10 ամսէ աւելի է, որ դրուած և յանձնուած են և ինքն ալ հաշուեցնելի յանձնաժողովոյ անդամ ընտրուած է և երկիցս հաշիւները քննելու համար հրաւեր ստացած է դիւանին, բայց իւր պարտականութիւնը կատարելու համար ցարդ անփոյթ դրուած է և կամ ձեռք բռնել եմ, հաշուէ չեմ հաշիւար ըսելով, հրաժարական տուած հեռացած է. կը հարցնենք, ում է յանցանքը, անոնց որ հաշիւ

տուած և վաւերացումը չեն ստացած: Թէ անոնց որք հաշիւը քննելու պաշտօն ունեն և կրկին հրաւեր ստացած են, բայց իրենց պարտականութիւնը չեն կատարած, կը տեսնէք թէ դերերը որքան փոխուած են և դարմանք չէ տեսնել հիմալուսան աշխարհին մէջ թէ անկեղծութիւնը ինչպիսի գոյներ կը գլխուր շատ անգամ և ամենին յանդուրժման են յանդուրժում: Եւ անհետն են ապրաւանք կը լինի որպէսզի ոչ ոք համարձակ իրեն բան մը գրուցի, Հոս պարտաւոր ենք մեր յօդուածը ընդհատել երկրորդ և վերջին մասը որ պիտի պարտաւի կարեւոր իրողութիւններ, ցոյց պիտի տայ թէ ձգք ունենք են հասարակութեան առջև մատնանիլ եղած կամ աւելին ըլլալու արժանի անձինք յայտնի և չօչալիել փաստերով ապացուցանելի և ոչ թէ երկակայական առասպելներով կամ երկայնահիւս խորհրդածութիւններով լցուցած յօդուածներ, թող Մ. Վ. արդարացնէ ինքզինքը հասարակաց դատաստանին առջև, մենք ցայսօր զգուշացանք իրեն հետ մէջի բռնուելէ, բայց որովհետեւ ինք չը զգարի ձեռնոց նեղելէ, ի՞նչպէս յասարեդ կ'սպասենք զինքը:

ՍՊԵՐՏԻՍ:

Յ. Գ. Հեռագիրը հաղորդեց ձեռք անշուշտ շաբաթուա կարեւորագոյն իւրը այն է նախարարապետ Սայիտ փաշայի պաշտօնանկութիւնը և Աղիւրդահման փաշայի նախարարապետ անուանելը, այս մասին յառաջիկային պիտի գրենք:

խաղանքի. այդուամենայնիւ երկար ա-
միսներ անցնելուց յետոյ էլ Հայկու-
նդամէնը 50 օրինակ չը լինի ծա-
խուած: Այժմ լաւ հետաճեալ լինենք,
գուցէ միայն այն դառը ճշմարտու-
թիւնը ստուգուի որ իւրաքանչիւր
երեք դուրս եկած յայտարարութեան
ժամանակը հազիւ կէս գիրք լինի
ծախուած:

Բայց ի՞նչ սիրով ու եռանդով
էր սկսել իւր գործը թարգմանողը:
Ի՞նչպիսի գիտարութեամբ նա ձեռք
էր ձգել տպագրութեան ծախսը: Ի՞նչ
անհամբերութեամբ նա մաշում էր
տպարանի սեւը, մինչև որ առաջին
գրքոյնը այնպէս զուրս բերելու և
բաց երկնքի տակ իւր ձեռքում շո-
շափելու իրաւունքը ստացաւ: Ի՞նչ
ուրախութեամբ նա մի մի թաց թաց
օրինակ շուտափոյթ տարաւ հասցրեց
խմբագրատնիքը և իւր ծանօթներին:
Ի՞նչ քաղցր յուսով նա տեսց իւր
յայտարարութիւնը պարբերական
թերթերին, որ նոքա յայտնին աշ-
խարհին այս նոր զրբի ծնունդը: Եւ
այդ ամենից յետոյ ի՞նչ սառը ջուր
թափուեցաւ նորա տաք գլխին: Աւ-
ա՛ղ. բոլոր յոյսերը խորատկուած են,
քայլեր երազները երեւակայութեան
աշխարհում ցնդուելոյն թողնելով ի-
րանց հոտը նոյն սառը ձեռքը, նոյն
ամայի գրպանը:

Արդեւ թէ բաւական չէր յոյսերի
դաւաճանութիւնը, բաւական չէր
ստացած բարոյական հարուածը. դեռ
մեր խելք՝ թարգմանողը նիւթական
փնտններ էլ պէտքէ կրի: 100 ու
ծախսէ գնացել, 10 ուրբու գիրք է
ծախուել, այն էլ 20°/օրը գրափա-
ճառը պէտքէ վեր առնի. և դեռ 90
հատ գեղեցիկ ուրբի էլ անդարձ կոր-
չելու վտանգի մէջն է ծփծփում: Գե-
ղեցիկ վարձատրութիւն: Բայց գի-
տէ՛ք, յիշո՛ւ՛մ է՛ք ի՞նչ աւետարելու
նախազգուշացնող ու ազդարարող
խօսքերով նա յայտարարեց այդ գրքի
տպագրութեան մասին: «Արդէն թարգ-
մանում եմ... գիրքը և այն ան-
ձանց, որոնք պարագլուխ են թարգ-
մանութեամբ՝ խնդրում եմ, որ այլ
ևս նեղութիւն չը կրեն այս գիրքը
թարգմանելու: Խելքը վախճուում էր՝
մի՛ գուցէ թարգմանիչները յարձա-
կուին ու յափշտակին իւր ձեռքից այդ
գիրքը իւր գեղեցիկ ու փայփայուած
տպագրաւի հետ միասին:

Եւ ի՞նչ, միթէ իրաւունք չու-
նէր նա այդպէս մոտենալու և այդ-
պիսի յոյսերով առնորդուելու: Այժմ
մեր մատնադարանների մէջ մի մեծ
և կարեւոր բաժանմանքի դատարկու-
թիւնը չէ՛ր, որ գլխաւորապէս դր-
դում էր նորան ձեռնամուխ լինել այդ
գործին, միթէ մեր ծնողներից հա-
զար ու բիւր անդամ լսուած տըր-
տունները չէ՛ն, որ վճռել տուին
նորան այդ քայլն անելու: Յետոյ, էլ
ինչո՞ւ են գրքերը տեղիտեղ անշարժ
մնում. որտեղ են գնդակները:

Մեր կարծիքով՝ մինչև որ ծնող-
ները կը հասկնան իրանց պարտաւի-
նութիւնը, դպրոցները պէտք է յիշեն
իրանց պարտականութիւնը: Լոյս տե-
սաւ մի գիրքը, որ յարմար է աշակեր-
տի կամ աշակերտուհու ձեռքը տա-

լու՝ պէտք է գնել այդ գրքից, նայե-
լով ընթերցողների թիւին՝ 10, 20...
օրինակ: Եւ ի՞նչ գնանոց գրքեր են
գուրս գալիս մեզանում: սովորաբար
10, 15, 20, 25 և շատ-շատ 50
կոպէկ արժողութեամբ: Ա՛ր ունենոր
ծնողը իւր որդուն մի գրականական
բաւականութիւն տալու, նրանում ըն-
թերցանութեան սէր արծարծելու,
նրա բարոյապէս ու մտաւորապէս
զարգացնելու և, որ գլխաւորն է, նը-
րան իւր մայրենի լեզուի ուսման մէջ
կրթելու համար կը խնայի այդ մի
քանի կոպէկները: Եւ այդ ամենը ո՛ր-
քան ծախս պէտք է գնայ այդպիսի
գրքոյնների գնելու վերայ. տարուայ
մէջ հազիւ 1—2 ուրբի:

Իսկ եթէ ամեն մի դպրոց այդպէս
վարուէր և ամեն անգամ լոյս տես-
նող ու արժանաւորութիւն ունեցող
գրքերից մի՛ թէկուզ փոքրիկ քանա-
կութեամբ գնէր իւր սաների ու սա-
նուհիւների համար՝ այն ժամանակը
յիւրաւի մեր մէջը գործ առաջ կը
գնար, մեր մանուկների մէջ ճշմա-
րիտ ընթերցանութեան սէր կ'արմա-
տանար, միշտ առաջ գնալու ձգտու-
մին կը դգացուէր և մեր խեղճ
թարգմանողներն էլ բարոյապէս, դու-
ցէ և նիւթապէս վարձատրուած կը
լինէին: Իսկ այդ հանգամանքը կը
խրախուսէր և կը կրկնապատէր նը-
րանց ջանքերը մեր մանուկների տե-
նքն ու ծառաւը ընթերցանութեամբ
յարգեցնելու համար:

Թողնենք այդ մեր մէջ, փա՛ռք
Աստուծոյ, հարուստ մարդիկ քիչ չը
կան, ժամանակի հոսանքի հետեւող
վառվառներ երիտասարդներ էլ շատ
կան, որոնք հարկւր ու հազար ու
արժողութիւն ունեցող ոսկեղէն ու
քարեղէն ընծաներով լցնում են
թատրոնի բեմը՝ իրութեան ու առա-
տու թեան մէջ խելագրելով առանց դրա
էլ լսող ամենայնի այտուարի փարթա-
մայած դերասաններին ու դերասանու-
հիւներին: Այժմ գիտար բան է
նրանց համար մի 5 ուրբու (500
ու. չենք ասում) գրքոյ ընծայել այս
կամ այն դպրոցի, մանաւանդ գիւ-
ղական դպրոցի մանուկներին: Այժմ
փառք էք ուզում՝ թատրոնի բեմից
աւելի մեծ ու ընդարձակ բեմ կայ
աշխարհի բեմի վերայ վատասկեցէք
այդ փառքը. իսկ եթէ պարտաճա-
նաչութեան զգացմունքից դրդուած
էք անում այդ՝ ձեր փառքին հա-
նելու համար աւելի կարեւոր, անհը-
րաժեշտ և նուրիական տեղից՝
թշուա՛ւ դպրոցները:

Այժմ կամենաք՝ կարող էք անել:

Յ. Նուրբուհյան
Վ. Ա. Ն
մարտ 20.
(Թղթակցութիւն «Մեղու Հայաստանի» քաղաքի)

Ահա՛, գարունն ալ հասաւ, որոյ
անձկանօք ամեն մարդ սպասում էր,
մանաւանդ ճանկահայտատանի թշու-
առ ժողովուրդը բարենորոգմանց գոր-
ծադրութիւնը տեսնելու յուսով գորս
սուլթանի կառավարութիւնը խոստա-
ցած է եւրոպական տէրութեանց և
ամենապատիւ Սրբազան Պատրիարք
Տօր: Մարտի քսան, գարունն նշան

ատում են վանեցիք, և այս տարի
մասնաւորապէս ճիշդ լինել կը թուի
այս ժողովրդական խօսքը, քանզի
սաստիկ ձմրան հոգմունք և փոթո-
րիկք արդէն դադարեցան, սոսկալի
ցրտին յաջորդեց գարնանային բա-
րեխառն եղանակը, ձեան ահագին
կոյտերը սկսան հալել արեգական
տոթազին ճառագայթներուն առաջը
լեռ ու ձոր սկսան կանաչալ և
թուշտոց երամք իրենց քաղցր դայ-
լայլիկներով արդէն օդն կը թնդաց-
նեն. այս ամենը լաւ, բայց դեռ ու-
չինչ ձեռնարկ մը չը տեսնուեցաւ
հարստահարեալ ժողովրդեան ալըն-
կալած բարեկարգութիւններէն ամե-
նագիւրին իսկ գործադրելու. ընդ-
հակառակն ճնշման, խտութեան,
անիրաւութեան և զրկանաց նորանոր
դէպքեր և փորձեր սկսան տեսնուիլ
որոց առարկայք ամեն տեղ միայն
հայք են. և դեռ սկիզբն է երկնցի,
քանզի դեռ քիւրդերը չ'սկսեցին ի-
րենց աւերման գործին, դեռ աւա-
զակաց խումբեր երեւան չ'էն իրենց
որջերէն, այլ ինչ որ պատահում է
տեղական կառավարութեան պաշտօ-
նէից ձեռամբն է. սկսեց պատմել ի
ընթերցողը համոզուի և տեսնէ թէ
ի՞նչ աղէտալի և սարսափելի վիճա-
կի մը մէջ է այսօր Վասպուրական աշ-
խարհի հայ ժողովուրդը և ի՞նչ
ահաւելի վտանգներու ընդդէմ կ'եր-
թայ:

Ամբողջ Վանայ կուսակալութեան
մէջ միայն մէկ հայ պաշտօնեայ կայ,
այն է վեմ. Աղաթօն Սկրտիչ նա-
հանգապետի օգնականը, որ ազգա-
սէր և փորձառու հայ մը լինելով
ցաւակից կըլլար ժողովրդեան վիճա-
կին և կը ջանար կարելի եղածինչափ
ամբել հայուն վիշտը, բայց հաճոյ
չը թուեցաւ նորա գործունէութիւն-
ընթացքը. Գրան և յետոյ կոչուելով նո-
րա տեղը Նիւբրի-Քէնդի անուամբ
մոլեռանդ մօլլա մը դրուեցաւ բարձ-
րագոյն հրամանաւ ըստ հրահանգի
կուսակալ Հասան-Փաշայի, որ խիստ
ճարտար և ճիշդ ծերունի թիւրք
մի՛ թիւրքաբան սև և մոլեռանդ
զաղափարներով լեցուած, տարակոյս
չը կայ, որ կանաչ փաթիթը կապող
մօլլա մը այդպիսի փափուկ պաշտօնի
մը կոչելով Սայիդ-Փաշան կամենում
է մահմէդական ամբօթին մոլեռան-
դութեան նոր զարկ և զարգացում
տալ Վասպուրականում, որոյ տնուր
հետեւները հետզհետէ պիտի
տեսնուին: Գեռ մի քանի օր առաջ
կապալառու թիւրք մը չայոց ձորայ
լըզլ տաղ անուն գիւղը երթալով
թշուառ ժողովրդեան շատ չարիք կը
հասցնէ. հարկ չէ ասել թէ այդ
բարբարոսը օրերով իւր հետ եղած
զապիթիւններով հօն ուտելէ և խմելէ
յետոյ եղած ծախուց համար փող
մ'անգամ չը հատուցանէր, քանզի
թիւրք կառավարութեան պաշտօ-
նեայք մինչև ամենայնիոյն զօրք
թէ՛ հայոց, թէ՛ քրդոց և թէ՛ ա-
սորոց գիւղերը եկած ատենին տոբ
են ամենայն ինչ ձրիաբար, բռնու-
թեամբ առնել խելք գիւղացեցոյն,
այլ այս է ամենէն աւելի մարդու
զայրոյթ պատճառող կէտը, որ վե-
րջիշալ կապալառուն մի քանի գիւ-

ղացոց կը հրամայէ բոլոր գիւղեր իւր
ձիւնը քով հսկել որպէսզի գետինը
պատկերով վրան չ'աղտոտէ: Առա-
ւուսն վեր կենալով նա ուղղակի
ախօսը կ'երթայ և տեսնելով որ
հակառակ իւր բաղձանաց ձին մէկ
կողմէ կեղտոտելէ, կ'սկսի հայհոյել
քրիստոնէից հաւատքը ու օրէնքը,
տանուտէրը վրայ հասած կը խնդրէ,
որ զուր տեղը չը բարկանայ ասելով
թէ իւր որդեք անմիջապէս մաքրե-
լու են ձին թիւմար ընելով, բայց
տաղած կը բռնէ տանտիրոջ օձիքէն
և ձիւն մօտ տանելով «Հիմա, աշ-
քիս առաջը լեզուդ պիտի մաքրես
ձին, ապա թէ ոչ գլխդ կ'ապաննմ
կ'ըսէ: Խեղճ՝ մարդը ի հարկ է կը
դիմադրէ, այն ատեն թիւրքը մոլե-
զին կատաղութեամբ հայուն վրայ
յարձակելով այն ատիժան անգը-
թութեամբ կը գնահատէ զայն, որ
թշուառ մարդը քիթը բերանը ա-
րիւնտաճ և ատամները կոտորուած
կ'իսամեռ գետինը կը մնայ, իսկ ոճ-
րագործը իւր ձին հեծած քաղաքին
ճանաչան կը բռնէ, գիւղացիք թէպէտ
և կուգան քաղաք բողբոջու նորա
նկատմամբ, բայց ո՛վ է լսող և ո՛վ
ականջ անող հայուն ձայնին:

Այսպիսի խեղճական դէպքեր ա-
մեն օր զրկել են ամեն գիւղում կը
պատահեն, այնպէս որ սովորական
բաներ են դարձած թշուառ հայ ժո-
ղովրդեան համար: Զը կարծուի թէ
քաղաքացիք աւելի նախանձելի վի-
ճակ մ'ունենան. թիւրքը ամեն տեղ
մոլեռանդ է, բարբարոսութիւնը նո-
րա բնութիւնն է. արհամարհանք
անարգանք, զրկանք և բռնութիւն,
մէկ խօսքով հարստահարութիւնը
իւր բովանդակ և ամբողջ նշանա-
կութեամբ հայուն բաժինն է, թէ՛ ի
գիւղերէս և թէ՛ քաղաքում: Գեռ
երեկ նշանաւոր դէպք մը պատահե-
ցաւ Վանայ մէջ, որ հարկ եղածէն
աւելի լաւ կերպով կ'ապացուցանէ
ըստ: Ի վաղուց անտի սովորութիւն
եղած է այս կողմը, որ հայ մը ու-
րեւ շահալիտական գործի ձեռնար-
կելու չէ առանց իւր հետ թիւրք
ընկեր մ'առնելու. յատկապէս թիւ-
րքոյն, ով որ այս թիւրքաց բար-
բարոսութեամբ նուիրագործեալ սո-
վորթի ին հակառակ կը շարժի, ան-
պատճառ պիտի տուի: Արեք տարի
առաջ երբ երկու մեծ տէրութիւնք
Խոստուկներ ուղարկեցին ի Վան հայք
ոգևորուելով բնականաբար սկսան
մտածել թէ՛ ալ բարբարոսութեան
հարը անցած է և ազատութեան ու
հաւատարմութեան սկզբունքը ընդու-
նուած կը լինի թիւրքաց խաբէրայ կա-
ռավարութեան և թէ յայտնաւ
իրաւունքը գործադրելու է անխոր
քրիստոնէին և իսլամին համար հա-
ւատարմալ, այս բարի հետեւու-
թեամբ ներշնչուեցան հայք հիւ-
պատոտարանաց հաստատութեամբ և
կայսերական քովտէրաց առաքմամբ
ի Հայաստան, բայց սա զլիովն սխալ
համոզում մ'էր, ինչպէս որ ընդհուպ
յայտնուեցաւ: Երկու հայեր քաղա-
քի Յայնկայսեր կոչեալ թաղը ըն-
դարձակ գետին մ'ունենալով կսկսին

ջաղաց մը կառուցանել անդ, դրացի
թիւրքերը կ'սկսին նախ սպառնալօք
զանոնք իրենց ձեռնարկէն յետոյ կեց-
նիլ (քանզի նոքա թիւրք ընկեր ա-
ռած չէին իրենց հետ) և երբ կը
տեսնին, որ ամեն ջանք անօգուտ է
կ'երթան բողբոջ կուտան կուսակալին
առարկելով թէ՛ այդ հայոց չենել
սխառ ջաղացը փնտնելու ունի թա-
ղին համար, պէտք է նկատել որ այն
ատեն կայսերական քովտէրք Վան
հասած էին, վասնորոյ հայք նոցա
տեսնելով եղելութիւնը կը հասկնեն,
որոնք շատ զուարճանալով թիւրքաց
պարզամտութեանը վրայ, հրաման կ'ը-
նեն քաղաքապետութեան, որ երկ-
րաչափ մը խրկելով գործը քննէ և
արդիւնքը իրենց հաղորդէ: Այս հը-
րամանը կատարուելով քովտէրք կը
տեսնին, որ երբեք արգելք մը չէ
կարելի յառաջ բերել այդ շինու-
թեան և արտօնութիւն կուտան հա-
յոց իրենց ջաղացը շինելու, ինչպէս
որ հարկն է: Վանցիկներ երկու տարի
ջաղացը ամենայն յաջողութեամբ կը
բանիլ, քովտէրքերը կը մեկնին և Բ-
Դուռը հիւպատոսաց արտօնութիւն-
սերը ջնջող հրամանագիր մը կ'ու-
ղարկէ՝ դաւառական կուսակալու-
թեանց և ահա՛ թիւրք ամբօթը
(150—200 հոգի) սօք բօք դի-
նալ կը յարձակի այդ ջաղացին
վրայ և կ'սկսէ քանդել կործանել
անխնայ. ջաղացատէրը յանկարծակի
եկած կ'աղերսէ կը պազատի և պատ-
ճառն կը հարցնէ. ամբօթը զայն կը
բռնէ և կ'սկսի անագորոյն կերպով
զանախոնել թշուառ մարդը հրա-
շիւք իմն կ'ազատի նոցա կատաղի
ձեռքերէն, ոչ սք չը միջամտեր այս
կործանման գործին, յետոյ կը յայտ-
նուի թէ թիւրք երեւելիք յատուկ
մազպաթայով մը այս ջաղացին մա-
սին Բ-Դրան դիմած լինելով (քով-
տէրաց մեկնէն յետոյ) վերջին փոս-
տայով արտօնութիւն ստացեր են ան-
միջապէս զայն հիմնայատակ քան-
դելու:

Տարակոյս չը կայ, որ այս դէպքը
հայոց վրայ ահուկի ազդեցութիւն
մը թողուց, որոնք բնականաբար յա-
պուշ կրթաց մնացած են և ի՞նչ
կրնային ընել. . . Ահա՛ այսպէս օր
ըստօր նորանոր փորձերով կը տեսնուի,
որ թիւրքերը փոխանակ խոստա-
ցեալ բարենորոգմունք իրականացնելու
միջոցներուն վրայ խորհելու և անոնց
ձեռնարկելու, մեծ եռանդով կը ջա-
նան մոլեռանդութեան ջահն փռուել
և արծարծել Հայաստանի մէջ բը-
նակող իսլամաց մէջն, թէ ի՞նչ կը
լինի դորա հետեւները և արդիւնքը
զա ամեն մարդ կարող է երեւակա-
յիլ . . .

Մի քանի խօսք ալ ազգային կա-
ցութեան նկատմամբ. — Մեծ պահաց
առթիւ Աղթամարայ 8. Սկրտիչ կա-
թողիկոսը Հայոց Զորի ժողովրդեան
այնչեւութեան ինչեւութեւն Աթանայ գիւ-
ղում երկու քահանայ ձեռնադրած
է. բայց որովհետեւ նորին սրբազնու-
թիւնը բարեհաճ է նախ քան
զձեռնադրութիւնն համառօտ քննու-
թեան մը ենթարկել առաջարկեալ-
ները, յորում տեսնուէր է, որ նոքա
վերջին աստիճան տեղա մարդիկ են

Հետևաբար անարժան քահանայա-
կան սուրբ պաշտօնին, նախապէս
իւր անուան և քննարկար ժողովու-
րեան, արժան դատելէ մէկէն 10
օսմանեան և միւսէն 20 մէջիդիւն
իր տուգանք առնելով ապա ձեռ-
նադրել զիրենք քահանայ!!! երա-
նի քեզ վասպուրական, որ այսպէս
խելացի և հայրախնամ կաթողիկոս
մը ունիս յԱղթամար:

Ազգային վարժարանք ամուլ և
խիստ տարտամ վեճակի մը մէջ կը
շարունակին, այնպէս որ անսնողին և
զգացում ունեցողին ստիպում կ'ազ-
դեն այդ իրաւաւարները. նորակազմ
ուսումնական ժողովը դեռ գործի մը
ձեռնարկած է, ազգային վարչու-
թեան ընդհանուր տեսչի մը ա-
նուանումը յապաղած լինելուն պատ-
ճառաւ: Միայնակ ընկերութեան
գիւղային վարժարանք ալ առաւել
միտքարարական վեճակ մը չ'ունին զը-
բաղդարար, քանզի այժմ տեսչու-
թիւն չը կայ վասպուրականում հե-
տևաբար անխիտանութիւն կը տիրէ
այդ վարժարաններում: Իսկ պարսն
փորձագետների ուսումնարանը բա-
ւական բարեկարգ ընթացքի մը մէջ
է և մեծ յոյս կուտայ ապագային
համար, միայն թէ բարերար և աղ-
քատէր ձեռքեր չը զլանան օգնել
այդ երիտասարդին շարունակել
իւր իրաւական գործը վա-
նում, որովհետեւ առայժմ կարելի չէ
վանեցողմէ որեւէ ձեռնառութիւն մը
յուսալ այս մասին, ահա ինչ սովոր
աղէտալի հետեւանքները դեռ ցարդ
յանդիման կը տեսնուին այդ թշուառ
ժողովուրդեան շրջանում արդէն երկի-
րը աղքատ է և օրըստօրէ մանկա-
նալու վրայ է և այս մահամերձ վի-
ճակին մէջ սուլթանը 5000 օսմա-
նեան ոսկի փոխառութիւն ընել կու-
զէ այս թշուառ ժողովուրդէն, արդէն
500 ոսկի հաւաքուելով անցնալ
փոստայով խրոնեցաւ, տեսնելը վի-
ջը ո՞ր կ'երթայ:

Թ շԷ - 1 Է Ե .

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

Ա Ն Գ Լ Ի Ա

Դուրբինից գրում են լրագիրնե-
րին. Պարսէլի, Դիլօնի և Դիլօնի
ստորագրութեամբ հոգային լրագրի
կողմից, իրանական ժողովուրդի
ուղղած մանիֆէստը յայտնում է
սերտ հաւատ իրանցիայի ներքին խո-
րին համակրութեան մասին դէպի
այն ամէնը, ով որ վերջին ժամանակ
անկեղծութեամբ հետեւում էր հաշ-
տութեան քաղաքականութեանը:
Դուրբինում կատարված ոճրագործու-
թեան առթիւ մանիֆէստում յոյս
է յայտնվում, որ իրանական ժո-
ղովրդը կ'ապացուցանէ գործնականա-
պէս իւր արհամարհանքը դէպի այդ
սպանութիւնը, որ արտառուորում է
հիւրընկալ իրանցիայի բարի անունը:
Այդ արտաքին արքայի, միայն այն
ժամանակ երբ մարդասպանները կը
յանձնվին արդարադատութեան ձեռ-
քը:

Ապրիլի 13 - ից մինիստրնե-
րի խորհուրդի նիստը երկու ժամ

տևեց: Նոյնից արքայական պաշ-
տօնէութեան անդամները ունեին
խորհուրդ, որտեղ որոշած է
յայտնել Գլխավորի կառավարու-
թեանը համակրութիւն և ցոյց տալ
նրան զօրեղ աջակցութիւն, այդ մի
շարք սպանութեանց ձրնէլու գոր-
ծին, որոյ կատարման տեղն իր-
անդիման է: Այս մասին ի նկատի
առնուեցաւ, որ կառավարութիւնն իւր
իրանական քաղաքականութեանը
բաւականին և անհրազդին բնաւորու-
թիւն կը տայ:

Սէր Ստաֆֆօրդ Նորդհոստ այս
առթիւ արդէն կանխաւ խորհրդակ-
ցեց Գլխավորին հետ: Ինչպէս լսուի է,
պաշտօնէութիւնը ձեռք բերելով պահ-
պանողական կուսակցութեան աջակ-
ցութիւնը, կը մտնէ պարլամենտ իր-
անդիման խաղաղութիւն և կարգը
վերականգնելու միջոցների համար
անհրաժեշտ օրինադրելով: Լուրերը այն
մասին, իբրեւ թէ իրանական փո-
խարքան լօրդ Սպենսերը հրաժա-
րականը կը տայ, բոլորովին հիմք
չ'ունին: Լօնդոնում ապրող իրան-
գայիները մտադիր են Հայդ-Պար-
կում մեծ միտինգ կայացնելու, որ
յայտնեն իրանց նոյնականը Դուրբինի
ոճրագործութեան առթիւ: Ասում
են, որպէս թէ կալանաւորված են
արդէն լօրդ Կեֆֆերլի և Տօմաս
Բօրկի սպանման մէջ մի քանի կա-
կածելի անձինք:

Լօրդ Կեֆֆերլի և Տօմաս Բօրկի
յիշատակը պատուելու համար, Գը-
լադստոնը մտադրութիւն ունի առա-
ջարկելու ընդհանուր նիստերը անգ-
լիական պարլամենտի երկու պառտ-
ների մէջ: Այս առաջարկութիւնը
կը պաշտպանեն նոյնպէս և պարլա-
մենտական զինադիր կուսակցութեան
պարագլուխները: Իրանական գոր-
ծերի նախկին պաշտօնակալ Ֆօրստեր
պատրաստակամութիւն յայտնեց նո-
րից ընդունել այդ պաշտօնը, սակայն
ինչպէս հաւատարմութիւն է «Standard»
լրագիրը, կ'առաջարկուի ոչ թէ նը-
րան, այլ զնմանիքին: Լօնդոնի բո-
լոր լրագիրներն մէջ խորին անբա-
ւականութիւն և արհամարանք է յայ-
տնվում Դուրբինի մարդասպանու-
թեան առթիւ: Լօնդոնի մամուլը
մասնացոյց է լինում իրանական
խառնութիւնը ընկճելու. համար
ամենագործող միջոցների ձեռնակելու
անհրաժեշտութեան վերայ: «Times»
լրագրի խօսքերի համեմատ, կուսա-
վարութիւնը կանգնած է ներկայումս
դէմ առդէմ այնպիսի մի գրութեան
որը անգլիական պատմութեան մէջ
համարեայ թէ իւր նմանը չ'ունի:
Այսպիսի հանդամանքներում ոչ մի
պաշտօնէութիւն չի կարող պաշտ-
պանել իւր վերայ ընկնող պատաս-
խանատուութեան լուծը այլ կերպ
եթէ ոչ իւր հեղինակութիւնը վերա-
կանգնելու համար արտաքին կարգի
ոյժերի գործադրելով: Անպայման
անհրաժեշտ է, որ Գլխավորը իս-
կոյն և եթ ներկայացնէր Անգլիային
ապացուցութիւն, որ նա զիտէ
ձշտութեամբ վերջապէս իրանա-
կան հարցի իրական բնաւորու-
թիւնը: «Standard» և «Morning-Post»

Դուրբինի ոճրագործութեան պատաս-
խանատուութիւնը ձգում են հո-
գային լրագրի վերայ: Կալանաւորու-
թեանը մասին լուրերը, որ իբրեւ
թէ տեղի են ունեցել Դուրբինում,
դեռ ստորգ չեն:

«Times» լրագրի տեղեկութիւնն
րի համեմատ պաշտօնէութիւնը աշ-
քի առաջ ունի պատգամաւորների
ժողովի կանոնադրութիւնը փոփոխե-
լու խնդրումը համաձայնել ծիրա-
նի մացրած փոփոխումի հետ, որով
վերջապահութիւնը կարելի կը լինի
վերջացրած համարել, երբ այդ տե-
սակ որոշումի կողմը կը լինի այն-
պիսի մի մեծամասնութիւն, որը առ-
նուազն ժողովի անդամների երկու
երրորդականը կը կազմէ:

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ

ԲԱԳՈՒՅՑ քահանայական միաբա-
նութիւնը գրում է. — Միւղուհի 25-ում
Բագուից գրած լուրը թէ քահանան
իւր տեղացուին 20 պսակի համար 2
ա. է տալիս, սուտ է և միանգամայն
զրպարտութիւն է: Եթէ միտքեցե՛ք տի-
րացու բամբասանքի ձեռք խօսել է մի
այդպիսի բան, դա կ'ատարեալ ազե-
րականութիւն է թէ դէպի ժողովուրդը
և թէ դէպի քահանայը: Թող հաւա-
տացած լինի լուր հաղորդողը, որ ժո-
ղովուրդը Բագուում տիրացուին քահա-
նայից պակաս չէ շահում. շատ անգամ,
հաշուելով դեռ աւելի տուած է լի-
նում տիրացուին, դարձնում կը վնաս
նոյն իսկ ժողովուրդը, օրինակի համար,
քահանային 3 ա. տուողը 1 ա. էլ տի-
րացուին է տալիս. 1 ա. տուողը 30—
40 կ. էլ նրան. և որովհետեւ և այստեղ
քահանան կը առնէ ձեռն չ'ունին,
այլ միաբանութիւն է, ուրեմն 3 կամ
1 աւելին հինգ քահանաների մէջ է
բաժնուելում: Իսկ հարաւորները ժա-
մանակ հարսանիքի տեղերը առանձնա-
պէս շահում են և տիրացուներին. բա-
ցի դուրսնից չը նայելով գոյա պար-
տաւանցութեանը քահանայական միա-
բանութիւնը իւր սեպականութեանից
իրեն առանձին նուէր վարձատրում է
նրանց, ուրեմն նորա վարձատրվում են
երկու կողմից—ժողովուրդից և քահանա-
նից: Տեսէ՛ք թէ որքան երախտամո-
ռութիւն է: Մենք զարմանում ենք
թէ ինչ խղճի տէր պէտք է լինի այդ
խօսքի արտայայտողը թէ 20 պսակից
միայն 2 ա. 20 պսակ եղել են երկու
ամիսվայ ընթացքում, իսկ 2 ա. ոչ թէ
20 պսակի համար է տուած և այն միա-
բանութիւնից ոչ թէ մի քահանայից,
այլ մի զինքը դատաւած 4 պսակի հա-
մար, որ բացի այդ երկու ուղղուց,
որ առանձին նուէր է, բաւական չափ-
վել են և պակասեցրել: Ոչ մի ժա-
մանակ բացի չ'որոշակաւութեանից լը-
սուած չէ տիրացուից մի որեւից զան-
գատ կամ զօգոնութիւն դէպի քահա-
նայը: Եթէ լուր հաղորդողը բարե-
սիրտ լինէր, եթէ չ'ունենար մի որևի-
ցէ զաւրանի կիւրք, և ծանօթանար նոյն
իսկ քահանայական միաբանութիւնից
իւր հաղորդած լուրի ձեռնութեան մա-
սին, աւելի օգուտ տուած կը լինէր
ուրեմններին և նոյն իսկ իւր պատմին,
քան մի դատարի բամբասանքի ուշը
զննելով նախանձու չօչախում է շատե-
րի պատիւը:

ձշմարտութիւնը պաշտպանելու հա-
մար մեծաւ խմբագիր, խնդրում ենք
թող տալ գործն ձեռք Մեղուհի մէջ
ուղեւորու:

Մայիսի 2-ին լոյս առաւ տեղան դէմ
այսպէս ժամը 3-ին հանդուցեալ տ.
Շիոյեանի քարվանսարայի (բաղնիք-
ների մօտ) մի խաբուու անհետկում

նախկին և օթը հայ Նար-Բայադէտի
մօտի գիւղից երիտասարդ բանաւոր-
ներ յանկարծակի քանդող տան վա-
տակները տակ. քնած ժամանակ սպան-
վում, մեռնում են: Այդ օրը հայ եկ-
ւոր մշակներ այդ փլատակներից հա-
նում են իրենց ընկերների վեց հոգու
անշունչ դիակները (երեկ կարծելով
որ աւել էլ ոչ ոք չը կայ) և տանում
են այնտեղ մօտիկ գտնուած ս. Գէորգ
եկեղեցու բաղը (հետաքրքիր էր իմա-
նալ, թէ այդ ժամանակում ոտակա-
նութիւնը որտեղ էր) այդ վեց հանգու-
ցեալները մարմինը եկեղեցու մէջ դնե-
լու: Այդ բանին ընդդիմանում են քա-
հանաները, բայց ամբողջ պահանջում է,
ստիպում է . . . եկեղեցու դռները
բացվում են և հայ խեղճ, անտէր, ան-
օղնակալ բանաւորների մարմինները դնե-
վում են եկեղեցու մէջ: Հոգևոր
խիշտութեան կարգադրութիւնն է, որ
հանգուցեալ աշխարհականի մարմինը չը
աւել է մնալ գիշերը եկեղեցու մէջ, մի
ստիպողական կարգադրութիւն է, որին
անշուշտ միաբանութիւնը պէտք է հը-
նազանդի:

Բայց աւելի ստիպողական այն է,
որ եկեղեցուց հանած հայ բանաւորների
մարմինները պէտք է մէկ տեղ տեղա-
ւորել: Արդեօք եկեղեցու բաղում մե-
ռեալները համար մի յարմար սենեակ
չը կայ: արդեօք քաղաքը չ'ունի, չը պիտի
ունենայ անտուն և անտեղ մեռեալների
համար մի ժամանակաւոր բնակարան.
ճրտեղ էլին ոտակականները, ինչու միա-
բանութիւնը չը հոգաց այդ մասին—
այդ ամենը մենք չը գիտենք, բայց որ
հայ մշակների մարմինները եկեղեցու
բակում մնացին բացօթեայ—այդ մի
սխտուր իրողութիւն է: Բարկացած եր-
կիւրը անձնուում էր, և հոգի տակը
հանգիստ գտնելու տեղ այդ խեղճները
մնացել էին հողի երեսին:

Ամբողջ վերջում է դադարները
և ինքը ազօթը աւելով բարկա-
ցած, զայրացած ամառում է գե-
րկամտոց . . . հարկաւոր պան-
դուխտ մշակներ հետեւում են դադար-
ներին, երեսները խաղաղութիւն, տէր
ողորմում (Աստուած օղորմէ խեղճերին,
միւր երկրում նրանց օգնող չը կայ)
կանչելով Հաւաքարի բարձրութեան
վրայ այդ տարրերնակ յուղարկու-
թեանը հանդիպում է երիտասարդ
քահանայ Տէր-Ղազարը և շատապով
չօղջաւոր բերել տալիս և սկսում կար-
գը կատարել, բայց ամբողջ քահանայի
օճիքից բռնում է և . . . և հազիւ և
հաղորդում տա ամբողջին հանդար-
դացնել, բան հասկացնել: Վրայ հա-
սած մի ուրիշ քահանայի աջակցու-
թեամբ Տէր-Ղազարը կարգը կատարելով
խեղճ հայ բանաւորների մարմինները
տանում դնում են գերեզմանոցի խոյն
վանդակ եկեղեցու մօտ, պատարագը վեր-
ջանում է և պանդուխտ հայ բանաւոր-
ների ոսկորները վերջապէս գտնում
են հանգիստ և հողի տակ:

Նոյն օրը Եօթնբերորդ պանդուխտ
հային հանում են փլատակների տա-
կից և երկնայեան Ղազար քահանան
թաղում է և սրան:

ՂԱՐՍԻՑ գրում է. — Երեկ, որ
կարսայ գետից ձուկ որսալը աճուրդով
պէտք է վաճառուի, թէն հաւանական
է: Ընդհանրապէս խեղճ դասի համար
շատ ծանր կը լինի զրկվիլ արժան պա-
րէնից. ձուկ որսալու ժամանակը կա-
նոնաւորել հասկանալի է, իսկ աճուր-
դով միանալաճառութեան որոշելուն
չենք հաւատում:

ԱՐԴԻՆԱՅԻՑ գրում են. — Ապրիլի 8-
ին մի 12 տարեկան երեխայ կարս չա-
յում խեղդուեց իւրեան գիւղի հան-
դէպ, մինչև օրս նրա դիակը չ'են զը-
տել:

ԱՆԷՔՍԱՐԱՊՈՒՅՑ գրում են. —
Տեղիս վիճակային-հոգևոր հայոց դպրո-
ցի մեծ հոգաբարձութիւնը, ասում են,
հաշիւ է պատրաստում պատգամաւո-
րաց ժողովին ներկայացնելու: Աւելի
լաւ չի լինի հրատարակել լրագրում,
ցանկալի էր նաև որ հրատարակվէր և
նրա կատարած գործերի հաշիւը:

ՀԱՆԱԲԱՐԻՑ մեջ գրում են. — Հաւ-

լարալի մի ծիսական գալոցում մի ու-
սուցիչ, որ 7 ամսուայ մէջ ոչինչ չէ
չինել, բաւական լաւ ծեծում ջարդում
է աշակերտներին, քանոններու ճիշտու-
նիւր կատարելով: Միւր խնդրում են,
որ այս լուրը չը հաղորդենք Վեդուխտ:

Ինչպէս Պօլսի թերթերը հաղորդում
են մեր ամենիս ծանօթ և յարգելի օր.
Աստղիկը Արքանուպօլսում մի քանի
գրամատիկական ներկայացումների մաս-
նակներով վերադարձել է Պօլսի: Այն-
տեղ մեծ ընդունակութիւն է գտել օր.
Աստղիկը: Այդ մասին մի թերթի թղթ-
թակից գրում է, որ ամեծ իրաւամբ,
իրեն վարպետ դերասանուհի անունը
կուտայ ժողովուրդին, և պատուաւոր ըն-
տանիկները զինքը կը յարդն ու կը պա-
տուեն: Մասնաւոր թղթակցութիւնից
իմանում ենք, որ այժմ Պօլսում օր.
Աստղիկը շարունակում է ներկայացում
ներ տալու հայ արիստոկրատ տիկինե-
րի օգնութեամբ և հովանաւորութեամբ.
ըլ, որովհետ թէ նրա տաղանդը և թէ նրան
շատ յարգում են:

Համարձման տօնի առթիւ տպաբա-
նում չեն բանում, այդ պատճառով
ուրբաթ օրը Վեդուխտ չի դուրս գալ:

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

Պ. Ն. Ն. պատկերահանի մ'իւր պատ-
կեր քաշել կուտայ բայց երբ կը
լինայ չ'աւանիւր ըսելով թէ պատկերը
իրեն չ'ամանի:

— Լաւ, կրէ պատկերահանը, կրնաս
վրաս ձգել, եթէ քեզ չ'ամանիր:
Պարսն Ն. Ն. կառնէ կը քաշէ:
Ասոր վրայ պատկերահանը Պ. Ն. Ն. ի
զլսում տակ էշու մը մարմինն ալ կը-
ցելով, ճամբեանին մէջ ի տես ամե-
նեցուն կը դնէ:

Պ. Ն. Ն. ի ծանօթներն այս պատ-
կերը կը տեսնան ու կերթան խնդալով
իրեն կ'իմացնեն:

Պ. Ն. Ն. պատկերահանին դէմ դատ
կը բանայ: Պատկերահանը հարցաքն-
նուելով տա պէս կը պատասխանէ դա-
տարանին առաջ:

— Կամ այս պատկերը Պ. Ն. Ն. ի
կը նմանի կամ ոչ, եթէ կը նմանի,
վրաս ձգելու չէր. եթէ չ'ամանիր, բան
մը պահանջելու տեղի չ'ունի:

Աւելորդ է ըսել թէ պատկերահանը
դատը կը վատկի:

Խաբարի Պ. ՍԻՄԵՆՈՒՆՅԱՆՑ
Հրատարակել է Զ. ԻՆՖԻԱՅԱՆՑ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Պատեւ ունիմ յայտնել յարգե-
լի հասարակութեան, որ ես ստորե-
ւով փարիզում, թանկագին մագէ-
ղների պահելը ամառուայ ցեցից,
յանձն եմ առնում և այստեղ թիֆ-
լիզում պահպանել ամենայն տեսակ
մագէղները. մագաղան գտնվում է
Գիտնական փողոց տուն Պոլիմիլի
Նահապարհի 14:

Այս օրերում ստացել եմ ամե-
նայն տեսակ ամառուայ տրիկոններ,
սեւ մահուտներ, և այլ ընտիր ապ-
րանքներ:

Գերձակ (պարտոյ) Ա. Տէր-Յակոբ-
եանց: 1—3

ՆԵՐՍԻՍԵԱՆ ՀԱՅՈՑԱԶ ԱԶ-
ԳԱՅԻՆ - ՀՈԳԵՒՈՐ ԳՊՐՈ-
ՅՈՒՄ հոգաբարձական խորհրդա-
րանի մէջ մայիսի 12-ին երեկոյան
8 ժամին, երկրորդ անգամ աճուրդ
(առանց կրիւնաճրի) կապալով տա-
լու Ներսիսեան ՀԻՆ-ԳՊՐՈՅԻ
ՎԵՐՆԱՅԱՐԿԵՐ, որ բաղկացած
է մի մեծ ԳԱՀԼԻՃԻՑ, ուր յար-
մար է կոնցերտներ տալ և 11 ըն-
դարձակ ՍԵՆԵԱԿՆԵՐԻՑ, և
սրանց մէջ ամբողջ երկարութեան վե-
րայ կայ ԿՈՐԻՆԴՈՐ: Եւ մա-
յին կը լինի աճուրդ (առանց կրի-
նաճրի) կապալով տալու ՄՈՍՍ-
ՎԱՃԱՌՈՒԹԻՒՆԸ հայոց ե-
կեղեցեաց և ժողովրդականաց հա-
մար: Պայմանաւորութեամբ կարելի
է կարգալ հոգաբարձութեան դիւանա-
տան մէջ ամեն օր, բացի կիրակից
և տօնիցից, ցերեկուայ 10 ց 12 ժամ: